

הקדמת המחבר

הצדיק בסוף פרק כמה בהמה יוצאה בשבת. וכן יש שמעון הצדיק. ובריש פרק התכלת חסידים פרש"י וריוס למצות. ובבבא קמא פרק המניח אמרו מאן דבעי. למהוי חסידא ליקים מילי דנוקים, ואמרו לה מילי דברכות, ואמרו לה מילי דאבות. ובפרק כל כתבי אמר רבא וכי חסידו אטרא בשבתא שקלי, אלא אמר רבא הכא בירא שמים עסקין דלא ניהא ליה ליהנות מאחרים ובהגם נמי לא ניהא ליה לישרח. ופירש רש"י אם חסידים הם יש להם לוותר משלהם בכל דבר שיש בו כבוד עבירה. ואף על גב דלאו שטר שבת גמור הוא שהרי לא התנה ומהיפקרא קא וכו', ומיהו חסיד לא מיקרי אלא אם כן מוותר משלו, והכא בירא שמים הוא ולא חסיד לוותר משלו ולא ניהא ליה ליהנות מאחרים בוכייה דהפקר דידע שלא מרצונו הפקירו ובהגם לא ניהא ליה לישרח דלאו חסיד הוא למחול על שלו, ע"כ. ומכאן נראה מעלת החסיד על ירא שמים. ובמסכתא תמורה ובפרק הגוול קמא שלא נקרא חסיד אלא מי שלא הפא כל ימיו מעיקרו. וגם ידאחי לומר ספר חסידים בעגור כבוד החכמים שהוורכו בזה השם. ויסי כן ייער ורבי יוסי הכהן ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה בר אלשי הנסמך ממנו ורוד המלך ועודא הכהן יהלל ובבא בן בוטא ור' עקיבא ושמואל הקטן ושמעון החסיד הנזכר בתלמוד ודומיהם, וידאחי שלא ישרפיו בהלל פיהם ולהם דומיה וזההו. ולכן קראתיו ספר ירוסין כמו שהם ע"ה קריין כן בפסחים פרק תמיד נשחט רבי שמלאי אחא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה ניתני לי סר ספר יחסין פירש רש"י מתניתא דדברי הימים. אמר ליה מהיכן את אמר ליה מלוד והכין קבישתין בהדרשא אמר ליה איך שוניין לא ללוריס ולא להדרעים, וכל שכן דאת מלוד מותבין בהדרשא, ופירש רש"י ליהנות נחונן, אנפיה אמר ליה מתניתא קך אמר ליה ניתני לי מר בתלתי ידאחי אמר ליה ומה ברחיה דבתתו דרבי מאיר ברחיה דרבי הנינא בן הריזין דדוח קא גמרא תלת מאה שמערתא מתלת מאה

אמר אברהם בר. שמואל בר. אבהם זכ"ה ולה"ה. לשי שישאל נמשלו לכנבים בשם ובמספר כמו סגולת כלי הזהב והמרגליות החשובות וכ"ש החכמים והחסידים, כמו שנאמר המשכילים יזהרו כוהר הרקיע ומצדיקי הרבים כנוכבים לעול ועד. וראה ההבדל הגדול שיש בין מי שמוכה לעצמו לבד, ובין מי שמוכה לאחרים. כי הנוכב הוא האור בגלגל נפש בגוף שהיא העיקר ובדאי כן הוא, כי הם רצוני לומר חכמי המשנה התלמוד וכל הבאים אחריהם בספרים שעשו כדי לזכות לנו הם מאירים ופשוטיו. ולכן כדי לזכות לעצמי ולאחרים נתפודתי לעשות זה הספר הקטן שאספר בו בשם ובמספר יחס חכמי המשנה התלמוד בבלי הנמצא בדיניו חוץ מרוב חכמי הברייהא מפני שאינם יודעים לי ולא זוכים. וכן אביא כל הנאותי והמחברים ספר שאמצא. ולא אתער לומר כי היא חכמה עמוקה כי בעונותי מרוב השמרות והשביה וצורך המוונות אין בי כח ולא חכמה דעת ולא עמד טעמי בי וריחי נמר. אבל כדי שאוכה בזה לזכור ההלכות המדות החשובות הנאמרים מפיהם ושהם היו עושים. עשיתי זה הספר ראוי לי לעשות שהוא קרא הדורות מראש היצירה שהוא חדוש העולם אשר הוא עיקר התורה בכללה לכל הנסים המורים על חדוש העולם ועל כח המצוי האמיתי עושה נפלאות למד עושה בצורה נמצא מאד. כי אע"פ שהמלאכי נמצאים הם נמצאים ממנו ותלויים על מציאותו ואפשרי המציאות אבל לא נקרא נמצא מאד כי אם יחידו של עולם כרוך הוא וב"ש ית' וית', שאיננו תלוי על מציאות זולתו והוא מהריב המציאות. וזה הספר יש לו הדמות בזה להכמת המספר והתכונה ומצוה גוררת מצוה. ובראשונה הייתי חושב מה יהיה שם זה הספר. אם נקרא ארתו ספר צדיקים הייתי ממעט בכבוד החסידים שהם חכמים בראי ולא עם הארץ הכד ופירש רש"י אבן ירא חבא איששר שיהיה שהרי עוסק בסחוזה אע"פ ששמואל הנביא ע"ה נקרא שמואל

ברבן ביומא וסתומא ואפילו הכי בשית שנין לא יצאה ידי חובתה ואת אמרת ניתני לי מר בתלמא יחיד שקל קלא פתק ביה, פירש נטל צורו והשלך בו. וכן בפרק דיעות השוואת שקל קלא פתק ביה. וכן בסוף פרק קמא רעבדה וזה בענין רבי מאיר ובפרק מי שדחזו פקיסה ארבע מאה פירש לשלמה בהרי דקא הדיש ואיל אמר ליה מה בין לשמו ובין שלא לשמו לאכליו ושלא לאכליו אמר ליה צורמא מרבנן את נא ויאמא לך לשמו ושלא לשמו פיסולו בנופו לאכליו ושלא לאכליו אין פיסולו בנופו וכו' דאפשר לגבי איסורו וכו'. בירושלמי רבי שמלאי אתא לגביה רבי יונה אמר ליה אלפא אלפי אנדה, אמר ליה מסרות מאבותי שלא לומר אברה לא לבבלים ולא לירומים מפני שהן גסי הרוח ומעשי תורה ואת מדדעי ודר ברום. ועוד שם אמר ליה אמור לי הדה מילתא מה בין לשמו ושלא לשמו לאכליו ושלא לאכליו וכו'. אמר רמי בר רב יוחנן מיום שננוט ס' יוחסין חשש כחן של חכמים וכתה מאור עיניהם דאמר מר וסורא בין אצל לאצל משנין ארבע מאה גמלי ורשא פירש רש"י ננוט נשתכח פסעם בין אצל לאצל שני פסוקים ברברי הימים. ובעל הערוך פירש שהוא פסוק אחד תולתו אצל וספור אצל ואע"פ כן משנין ארבע מאה גמלי ורשא זה פירש בערך אצל. וכן בבראשית רבה ויוקרא רבה ובמדרש רות אמרו לא ניתן רבי הימים אלא להרש הדק רחא כמה הגדילו הענין הזה ואע"פ שזכר הרמב"ם ז"ל במסכת המשנה שאין בו תועלת גדולה רצה לומר להזכיר שמות החכמים ויהוסם אינו כן כי הוא תועלת גדולה להחזיק ידיו בתורה שבעל פה להחזיק הקב"ה עד משה ארון הנביאים שקבלה סיד הקב"ה וכיצד נאמר ספר החסיד וחסיד עד אור העולם הוא רבינו הקדוש שאל אבן ויגדך וקדך ויאמרו לך. ועוד הרמב"ם ז"ל עצמו בהקדמה כשבא לפרש למה כתב רבי מסכת אבות אמר להודיע לנו שהקבלה איש מפי איש אמת וכו' ורש"י פירש בה עיקר גדול, א' בסוף פרק אלו מציאות על ענין הדר דרש ליה הוי רץ למשנה לפי שראו שישתכחו המשניות וידלשו שמות הדתמי' ובמקו' דחוב יאמרו פסור ובמקום אמור יאמרו מוחזר ולא לבטלה כי אם לעיקר גדול נעשה הספר הראשון שהוא ספר בראשית כל סדר הדורות ושמותם וכן הספר הרביעי שאע"פ שיש בו מצות רבות נדר וסופה וברית כתיבם ורוב ענין הקרבנות והנרות וציצית ונדרת חיינו שומאה ופזרה לא נקרא הס' הראי אלא על שם הפקודים שהתחיל בו לעיקר גדול שכן אמרו במסכת יומא במשנה ובעשור שבחומש

הפקודים קורא על פה. וכבר ידעת מה שהגדילו האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם בפרק כל הבשר ובפרק קמא דמגילה וכן בפרק ששי הניסוף על מסכת אבות. וכמה נעם על זה רבי יוחנן על רבי אלישר בן סרת כדאיאת ביבמות ובשקלים בירושלמי וכן במדרש שני רבה. ואני חמה של החיר למחברים לכתוב הפסוקים בלא הזכרת שם אומרו ולמה לא עשו כר"ף וכהרא"ש ז"ל אלא שסמכו גם כן על מה שדרש אר רבי יעקב בר אדיי לפי ש רבי יוחנן כי כיון שהיה תלמידו רבי אלעזר על הסהם כעש רבי יוחנן אוכר וכן המחברים כבר ידוע כי משם רובם חזקו להלמד אומרים אבל יותר טוב עשו הראשונים וגם להרמב"ם ז"ל הקשו לו זה והשיב כי גם רבינו הקדוש עשה זה באמרו בתלמוד סתם מתניתין רבי פלוני ולא הזכיר שמו כי אם ברבר מחלוקת שהיה לו ספק קצת או לבטל סברה כמו שאמר בעדות. ועוד יש לנו תועלת לדעת מי הם החכמים כדי להקשות מרביהם לדבריהם כאמרו בתלמוד לא נידול בר מנשי ולא נידול בר מינומי אלא נידול סתמא למאי נפקא מינה למירמי מדידה לדידה וכן אמרו באבן סרמא. ובפרק קמא דחולין שבה רב ויסקף לעצמו נגר רבי יורא דרב יוסף גבר שמיצתא מרב יהודה רבו שהיה מדקדק רב יוסף ויהיה אפילו ספקי רגברי. ועוד תועלת גדול לענין לפסוק הלמה נגד החולקים עליהם שהוא עיקר התורה וגם מסדר הדורות חלכה ככתריא מאבי ואילך. ובפרק רבי אלישר רמיה כתב הרא"ש תמהני על רב אלפס וכתב חלכה רביה דהוא כתרואה אחרון נגד רב ובשאר דוכתי כתב רמב"ם ואילך חלכה ככתריא אבל קודם לכן קיימא לך חלכה רב לגבי תלמידו ואילו כחלקו רבה רבס. ובפרק שני דעירובין כתב הרא"ש הרב רבי מאיר פסק רבא, והרמב"ם רביה, וכן נראה ואין חלכה כתלמיד לפי הרב. ומאבי ורבא ואילך ק"ל חלכה ככתריא אבל לא כאבי ורבא כנגד רבם. אבל בריש פרק גין הנשה בלובן שבתוך הכוליא מהרא"ש והרמב"ם נראה להדך שפסקו כאבי נגד רבה רבו. וכן בחחלה סוכה כרבא נגד רבה רבו, אבל בפרק המידר כתב הרא"ש ז"ל שנסתפקו הגאונים אם יובן זה גם כן כנגד רבה שהוא רבו של אבי ורבא ואילין לתומריא. וכן להזכיר באי זה מקום היו ש תועלת לידע החלכה כמו שאמרו בסוף גיטין על ענין רמב"ם קלא לא זיהי חלכה רב ששח כיון שהיה שוכן בנהרשטא מקום שמואל כדאיאת בפרק בני העיר. וכן כתב רבינו שמשון

יחנך היה קורא עם בני, ורש"י נשמר כי לא ראינו בן לר' יחנן כי מתו בניו. ואין זה רחוק כי אלי זה הבן מת לו בן עשר למשנה או גרול יותר, או אלי נשאר לו בן קטנולו עם בנותיו שנשארו לו, כמו שראינו שאמר לר' אלעזר אם משום בני וכו', וראינו לר' אלעזר שהיה לו בן שמו ר' פדת בשם זקנו. ומה שאמרנו כי בשמות החכמים הקשירו קן זה מצאנו בנמרא ריומא שהיה קורא רב חנן לדייא בר רב זכריה בן קפוטל בפ"א וא"ל רב שיקרא בב"ה קפוטל. ובירושלמי נהנה שאמר לרב מה ניתני קבושר קבוטל הזה קיים מצלי וחמי באצבעייתה ספר קבושר. וכן בפ"ב מ"ב מאברין שאמר ר' יחנן שקרא עם ר' אושעיא רבי"ה שהיה ולא למד במשנה ממנו כי אם מאברין והוא באל"ף. ועוד שם אנשי יתודה שדקדקו בלשונם נתקיים הלמודם ולא לאנשי גליל. וכן שבחו לר' רחבה רפוש בריהא בשק"פ אין עומדין רהה רייק שמשיה רב יתודה רבו הדמות ושמו רגברי, שאמר הרבית ססיו לפנים מססיו ולא אמר אצטבה או אצטונית כדאמרין בפ"ק דפסחים ובהרבה מקומות ובשמות. יש מפרשים כי בשמות רייק כי נסתפק לו אם שמעה משם ר' יתודה בר אליאזר או מרב יתודה. וכן פי' רב צמח גאון בערך רחבה אבל רש"י פי' בפ"ק מקום שהנה ספק שמעה מרב יתודה או מר' יתודה נשיאה יהודה נמי בהאי דרא וכן פי' רשב"ם ז"ל, אבל בפ"ק רביצה רש"י יחור בו ואמר כי הוא רב יתודה ולא ר' יתודה נשיאה, כי לא ראה רחבה את ר' יתודה נשיאה אעפ"י שהיה ברור, כי הוא בפוס בריהא ור' יתודה נשיאה ברינן אש"ר ישראל. והערך בערך רב האריך בזה משם רבינו הננאל, אעפ"י שהחוסרות בפר' אלו שריפות ובתהלה ביצה לא רצו זה השידוש האחרון, המפרשים אמרו אותו. וכן ראינו בקדושין שהקפיד רב יהודה על רב נחמן כשהלך לפניו לדין אפילו במילי רעלמא. ובפסק הגול קמא א"ל רב אשי למר קששא לאו אמינא לך לא תהליף וכו' והוא משמי דרבי אלעא אחרו. וכן הרמב"ן ז"ל כתב לבנו הרך הראשון מדרכי התלמוד לר' יצחק קנפסון לידע אי מי הוא תנא וכו' בנס חשא את שמוותם על שותף, וכו' בזה הספר הקשון שאנב גרמא אביא פירוש דין או תועלת שנראה בעיני שהוא ידוש. ואני שואל עור מהש"ת שיווני רך האמת ואוכה לגומר ולכתוב אשרי תמני רך החילכים בתורת לומר. ואענה חורפ' דבר כי בפתחי דברך, מקנים אתבונן כי פקדין נצדתי פנה אל' חנני כמשפט לארבי סמך. אמן.

בספר כריהות כי מהשינות הגדולות והזכריות לידע דרכי התלמוד הוא לידע התנא האמורא מי הוא ובאיזה זמן היו. וכן הלכה כרבו כשהולק עליו תלמידו כחיו, חוץ מר' עקיבא עם ר' אליעזר רבו כראיתא בפרק כיצד מברכין, בעבור שמצאנו אותו נוטה לידע בית שמאי כדעת הירושלמי, ובפסק ר' אליעזר החולין. בהלכות גדולות ז"ל ור"ף הרמב"ם ספקו כרבא ימקדו בבית ולא בקרקע. ור' יודיה הלוי פסק כרב שפא משום דבתראה הוא, ויהמב"ן ז"ל השיג עליו כי רבא רביה דרב פפא ואין הלכה כהלמד במקום הרב. והרשב"א ז"ל כתב ראי מהא לא אירא דבתראי לא אמרין הכי, דהא רב נחמן רביה דרבא ואפילו הכי כל שלא היה יושב לפני רב נחמן ק"ל כרבא, וסימנא איכא במלחא רנל היכא דאשכחן אמר ליה רבא לרב נחמן דחשביתן ליה הימיר יושב לפני רבו ולא קיימא לך כוותיה, אבל כשהולקו שניהם כשני תולקים עלן כותיה, והכא נמי גרב פפא שנחלק על רבא הוא אפשר רכיון דבתראה ק"ל כוותיה. וכן הרא"ש פסק כרב פפא דבתראה הוא. וכמו שהקשירו בהלכות לאמרם בלשון רבו כמו שאמרו הלל אומר מלא אין מים שאובים פוסלין את המקוה שהיו אדם לומר בלשון רבו, כמו שפירש הרמב"ם ז"ל משם אבותיו כי שמעיה ואבטליון היו גרים ולא היו יודעים להזכיר בגרוכס הה"א ובמקום הין אומרים אין. ועור אמר יש מי שפירש שאמרו הן ולא הין ביר"ד, ופירש"י בפ"ק שבת אינו לשון משנה אלא לשון תורה וכן שמעה מפי שמעיה ואבטליון. ובעל הערוך בערך לשון פירש שלא אמר קבין ולוג אלא הין בלשון משה רבינו ע"ה או בלשון שמעיה ואבטליון. ותימא על בעל הערוך כי לוג סמך לשון תורה הוא, וכן בגביאים ברעב שומרון מצינו לשון קב ורובע הקב חרינים וכו' (פ"ב ר"י). ואלו גורסין הין בה"א ולא בא"ף ולא בחסרון י"ד וכו', כן בשמות עצמם היו מקפידים. וכן בפ"א שאלמו יחוב רב כפרא וקאמר לשעם א"ל רבינא שיעום אחרו למא' נפקא מינה משום רחייב אדם לומר בשם רבו. וכן בפסק קמא דבבורות ובפ"ר שישאל בשא רב אסי מרבי יוחנן יין שמסכו גוי אמר ליה מוני בנימ"ל וי"ן אמר ליה הוא כתיב מסכה יינה אמר ליה לשון תורה לחד ולשון חכמים לחד. וכן בפ"א ראשית הגז הקפיד ר' יוחנן על איסר בר היני מלשון תורה ללשון חכמים שהיה קורא כפי גרסת רש"י אסי לבנו דהלים ככתוב בתורה וא"ל ר' יוחנן שיקרא דהלות בלשון חכמים. אבל בנמרא אומר כי ר'